

ФЭНИС ЯРУЛЛИН

**ЛАЕКЛЫ
КИЯУ**

ЛАЕКЛЫ КИЯҮ

(хикәя)

Фәнис Яруллин

bayğış

Хикәянең тексты Фәнис ага Яруллинның 2004 елда басылган 3 җилдлек әсәрләр китабыннан алынды. Укып тикшереп чыгу һәм дижитал китап калыбына күчерү «baugış» берләшмәсе тарафыннан башкарылды.

27 Кырлач, 2018 ел.

Казан.

Хәзерге заман әкияте

Яп-якты кояшлы көннәрнең берендә, университетлары, институтлары, дистәләрчә кино-театрлары белән дан тоткан зур бер ташкаланың биек түшәмле, иркен балконлы өч бүлмәле фатирында бер кыз бала дөньяга килгән. Акырып ата-аналарын борчымасын өчен, туу белән аның авызына резин имезлек каптырганнар. Ул имезлеген чәйни-чәйни теш чыгарган, стенадагы келәмнәргә тотына-тотына тәпи басарга өйрәнгән. Хәер, аягына басканчы ук аны пианино артына утыртканнар. Гүзәл кыз маңгаен клавишларга бәрә-бәрә музыка серләренә төшөнгән. Аягына басуга ук, роликлы тимераякларда шуа башлагангамы, ай үсәсен көн үскән, үскән саен чибәрләнә төшкән. Аның серле күзләрендә төннәрен йолдызлар төшөп коенганнар, якты йөзеннән ай үзенә нур алган, ә баскан эзләрендә матур-матур гөлләр шыткан. Кызның сылулыгыннан зифа каеннар көнләшкән, озын толымнарына борма сулар кызыккан. Энжә тешләрен балкытып көлеп жибәрсә, хәтта кояш тоныкланып кала икән.

Гүзәл кыз бик тиз арада мәктәп баскычларын

сикереп узган, күз ачып йомганчы институтны бетергән, көзгегә карап күзләренә сөрмә тартып өлгергәнче егерме бишкә житкән. Шуннан соң кызның эти-әниләре әйткәннәр: инде, кызым, син әнис алмасыдай пешеп життең, шәһәрдә бер матур булдың, кулыңда дипломың бар, ике чит тел беләсең, мәжлесләрдә теләсә нинди исерекне жырлатырлык пианинода уйныйсың, балет түгәрәкләренә йөрөп, ғырт егетләр белән ресторанда биерлек модный биоләр өйрәндең, хәзер үзеңә тиң кияү тапсаң иде, дигәннәр. Безнең картаймыш көнебездә томрап торган оныктар сөясебез, аларны, сине иркәләгән кебек, иркәлисебез килә, дигәннәр.

– Ярый, ярый, – дигән кыз, – әмма миңа тиң егетне ничек табарга?

– Әйе, – дип килешкән ата-ана, – андыйлар сирәген сирәк. Ләкин бик тырышсак, тапмый калмабыз. Сине балет түгәрәгенә язмый маташканнар иде, кешесен таптык та яздырдык, музыка мәктәбенә үтмәгән идең, тагын жайладык, институтка кергәндә янә табаннарыбызны төшерсәк төшердек, барыбер үзебезнекен иттек. Дөрөс, ул чактагы дус-ишләр безне хәзер читләтеп үтәләр, ни әйтсәң дә, үзебез пенсиягә чыктык, аның каравы безнең тормыш тәжрибәбез артты. Эшнең жаен беләбез.

Һәм алар, озак уйлап тормастан, болай дип пышылдаганнар:

– Безнең асыл кызыбызга асыл кияү кирәк иде, асыл кияү кирәк иде.

Пышылдап әйтелгән сүзнең кычкырганга караганда ераграк ишетеләчәген алар инде

белэлэр иде. Ниятләрөндә һич ялгышмадылар: боларның пышылдауларын күршедә яшәүче чукрак кортка ишетеп алды, ишетеп алды да түкми-чәчми телсез ахириенә сөйләде, тегесе исә ошбу хәбәрне бөтен дөньяга таратты. Менә килә башладылар, мин сиңа әйтим, кияү егетләре. Ул Алып батырдай гайрәтлеләре дисеңме, ул Шомбайдай хәйләкәрләре дисеңме, ул ак сакаллы карттай акыллылары дисеңме – кемнәр генә юк араларында. Килә тордылар, китә тордылар. Ишекләр ябылырга, самавырлар кайнап чыгарга, камырлар ачырга, табалар чыжларга, мичләр суынырга өлгермәде. Килгән яучыларны сыйлап кызның әти-әниләрөнөң табаннары төште, куллары коймаклы табаны күтәрә алмас булды, йокысызлыктан керфекләре авырайды. Затлы бүләкләрне карап күзләре камашты, вәгъдә ителгән бирнәләрне тыңлап, колаклары томаланды. Әмма асыл кызларына ошарлык асыл егет күренмәде.

Менә, ниһаять, жиде диңгез кичеп, житмеш тауны үтеп, житмеш жиде каланы артта калдырып, бер егет килеп керде боларга. Моңа кадәр мәрмәр сындай хәрәкәтсез утырган кызның сыңар керфеге селкенеп куйды.

– Чибәр егет, син кем, кайсы илләрдән, нәрсә белән килдең? – дип сорадылар аңардан.

– Мин – очучы, ерак диңгез артыннан жилдән житез самолет белән килдем, – диде егет. – Сезнең кызыгызының гүзәллеге бар дөньяга таралган. Ул хакта диңгездә акчарлаклар, һавада – бөркетләр, далада – жылләр, болында – гөлләр, урманда чишмәләр сөйли. Утыз ел буена түкми-чәчми йөрәгемдә саклап йөрткән мәхәббәтемне

бүгөн менә гүзәл кызның кулларына салырга дип килдем. Рәхим ит...

– Тукта, тукта, – диделәр егеткә, – алай ашыкма. Мәхәббәтең йөрәгеңдә утыз ел буе йөрөп гайрәтләнгәндер, анысына ышанабыз. Ләкин, безнең уйлавыбызча, дөнья көтәр өчен гайрәтле мәхәббәт кенә житми. Безнең «Ни белән килдең?» дигән соравыбызны син аңлап житмәдең шикелле. Аның эчке мәгънәсе бар, егеткәем.

– Ә-ә, – диде лачын егет, берәз төшенә башлап, һәм күкрәк кесәсеннән хезмәт кенәгәсен тартып чыгарды: – Менә карагыз, – диде ул, – уника ел стажым бар, беренче класслы очучы дигән таныклыгым. Паспортым чиста, моңарчы өйләнмәгән.

– Шул гынамы?

– Шул гына.

– Әзрәк икән, егеткәй.

Лачын егет уйга калды һәм кинәт нәрсәнендер исенә төшерде:

– Ә-ә, ул гына түгел икән, тиздән фатирга чиратым житә. Өйләнеп жибәрсәм, бәлки, тизләтерләр дә... – диде.

– Ә кемнәрең бар? – дигән сорау бирелде аңа.

– Беркемем дә юк. Мин балалар йортында үскән кеше. Ул яктан тыныч була аласыз.

– Ярый, – диделәр лачын егеткә, – бәхетең җиңде, сине кияүләр исемлегенә беренче итеп теркәп куябыз. Өч ел үткәч килерсең, әгәр дә мәгәр ул вакытта кызыбыз үзенә лаеклыны тапмаса, һичшиксез, синеке булачак.

Очучы егет башын түбән иеп чыгып китүгә, түш кесәсенә инженерлык дипломы салып, уң кулының

имән бармагында яңа марка «Жигули» ачкычы бөтереп, икенче бер егет килеп керде.

– Сәлам чибәр туташка, көянтә кашка, күктәге айга, жирдәге кояшка, түтәлдәге гөлгә, гөлдәге былбылга, - диде ул жор теллеләнеп һәм кызның алдына килеп кара бөдрә чәчле башын иде. Бу егетне күргәч, сылу кызның ике керфеге селкенеп куйды. Хәтта күз дә сирпеп алды бугай әле.

– Телең шома күренә. Син кем, нәрсә белән килдең? - дип сорадылар егеттән.

– Мин – кичәге студент, иртәгәге инженер, - диде егет. - Әтием алып биргән «Жигули» белән килдем.

– Кемнәрең бар?

– Әти белән әнием һәм студент сеңлем.

– Бүтән беркемең дә юкмы?

– Тагын бер алама маэмаем бар. Машинаны саклап калды.

– Ярый, егет, - диделәр кичәге студент, иртәгәге инженерга, - син безгә ошый яздың. Кияүләр исемлегенә икенче кеше итеп язып куябыз. Дүрт елдан килерсең, шул чакта кызыбыз кияүгә чыкмаган булса, аны үзеңнеке дип сана.

Гарьлегеннән күз яшьләренә буылып чыгып китте кичәге жор телле студент. Аның әле профессорларга имтихан бирә алмаганда да мондый гарьлек кичергәнә юк иде.

Кичәге студентның эзләре суынып өлгермәде, бусагада пәһлевандай икенче берәү пәйда булды. Жилкәсенә ул олы сандык күтәргән иде, маңгаеннан терекөмештәй тир тамчылары тәгәри. Егет, авыр сандыгын идәнгә куеп, сәлам бирде.

– Бу йортта кияүгә чыгарга теләгән кыз бар дип ишеткән идек, ошаса, шуны алып китәргә исәп, - диде ул, турыдан ярып. Аның бу тупаслыгыннан кызның юка иреннәре тагын да юкарды.

– Нахал!

– Ә нигә? Без төшеп калганнардан түгел, - дип гөрләде егет, - кызның теләсә ниндиен сайларга хакыбыз бар.

– Син кем? Нәрсә белән килдең? - дип сорадылар аңардан.

– Мин – эшче егет. Трамвай белән килдем.

– Сандыгыңда нәрсә?

– Сандыгымдамы? Менә карагыз.

Егет сандыгын ачып жибәрде һәм көлтә-көлтә кәгазьләр тартып чыгара башлады:

– Болар миңа ун ел буена бирелгән мактау кәгазьләре. Мин бер генә ярышта да беренчелекне бирмәдем. Югары разрядым бар. Бер бүлмәле фатирда берүзем яшим. Риза булсаң, әйдә, чибәр кыз, тотын эшче кулына. Син болай ошардай күренәсең.

– Тукта, тукта, - диделәр эшче егеткә, - мактаулы эшче булуың әйбәт, анысына нич сүзөбез юк, әмма безнең әле сиңа тагын бер соравыбыз бар.

– Рәхим итегез.

– Синең кемнәрең бар?

– О-о, - диде егет. - Без алты бала. Өч апам колхозда: кайсы сыер сава, кайсы терлек карый. Калган өчөбез шәһәрдә. Барыбыз да алдынгылар. Тагын өйдә карт әти-әнием. Тик сез борчылмагыз, алар безнең янга килмәячәкләр. Шәһәрне

яратмыйлар. Кызыгыз бер бүлмәле фатирда үзе баш, үзе койрык булыр.

– Бүтән беркемең дә юкмы?

– Алайса, безнең сиңа дигән кызыбыз да юк. Рәхим итеп, ишекне теге яктан яп...

Көннәр болыттай агыла торды, чибәр кызның күңелен яуларга теләүчеләр һаман күбәя барды. Иңнәренә алтын погоннар таккан хәрби хезмәткәр дисеңме, төрле илләр гизгән атаклы спортчы дисеңме, рәсемнәре газетаның беренче битләрендә басыла торган атаклы уйлап табучы дисеңме – кемнәр генә юк инде. Әмма кыз хәрби хезмәткәрнең алтын погонына да, атаклы спортчының ялтыравыклы медальләренә дә, уйлап табучының шөһрәтенә дә кызыкмады. «Унбиш ел көтсәм көтәрмен, барыбер үземнекен итәрмен», - дип, көзгедәге үз чагылышы белән сөйләште. Дөньяда һәркемгә үз ише табылачагына ышанып, өметләнеп яши бирде. Ишек шакучылар кими төшкәч тә өметен өзмәде. Чибәрлеге өстенә бик сабыр да иде шул.

Көтә-көтә көтек була язгач, көннәрдән бер көнне өстенә җитмеш җиде ямаулы джинсы костюм, башына туксан тугыз маймыл рәсеме төшкән кепка кигән бер бәндә килеп керде боларга. Керде дә ләмгә баткан ботинкалары белән кыйммәтле келәм өстендә мәңге чистармаслык эзләр калдырып түргә узды, аннары авызындагы чүмеч кадәр челемен кулына алып: «О'кей, пардон! - дип йомшак кәнәфигә чумды. - Шушымыни инде сатлык товар?» - диде берәз торгач, җиде бөртек кашын сикертеп.

– Йә-йә, - диделәр аңа, - телең нәрсә

сөйләгәнне колагың ишетсен.

– Мин һәрнәрсәне үз исеме белән атарга яратам, о кей, пардон!

Егетнең тупаслыгы чибәр кызның йөрәгендә ниндидер өмет чаткысы уятып жибәрде. Тупас, димәк, үзенә ышана.

– Син кем? Нәрсә белән килдең? - диде чибәр кыз, сорауны эти-әниләре биргәнне көтмичә.

– Минме? Мин бер танышымның танышы. Ә бирегә икенче танышымның машинасында килдем һәм коры кул белән түгел. - Ул шап итеп чалбарының житмеш жиденче кесәсенә сукты. Егетнең бу сүзләреннән соң чибәр кызның йөрәгенә мәхәббәт ялкыннары үрмәләп менә башлады. Бер кызды ул, бер суынды, бер ярсыды, бер тынды.

– Яле, егет, яле, - диде аннары, - минем ошбу сорауыма җавап биреп кара. Тик шуны бел: егетләрнең арысланнары нәкъ шул сорауга мин теләгән җавапны таба алмадылар.

– Мин табалмаган нәрсә юк, о'кей!

– Син әле генә чалбарыңның житмеш жиденче кесәсенә сугып, буш кул белән килмәдем дип мактандың, ләкин юкка: анда шыплап энҗе-мәржәннәр тутырган булсаң да, алар мине тамчы да кызыксындырмый. Байлык дөнья чүбе ул: бүген бар, иртәгә юк. Син миңа шуны әйт, кемнәрең бар?

– Йөз жирдә йөз танышым бар, - диде егет, кукраеп. - Ә биредә, - ул яңадан кесәсенә сугып алды, - аларның телефоннары язылган блокнот. Мин бөтен эшне шулар аша гына йөртәм. Ни телисең, чибәр туташ, теләгеңне сыра күбеге шиңгәнче

үтим.

Егет майланып беткән блокнотын кызның алдына китереп салды.

– Күзеңне йом да теләсә кайсы санга төрт. Эң дигәнче ике гыйфрит каршыңа килеп басар.

Кызның мәхәббәте көчәйгәннән-көчәйде, куллары калтыранды, телләре көрмәкләнде. Ниһаять, берәз аңга килгәч, блокноттагы бер санга китереп төртте:

– Шалтырат!

– О’кей, пардон, пыжалысты!

Егет телефон номерын жыйды һәм үзе генә аңлый торган телдә нидер мыгырдады. Телефон трубкасында да шундый ук аңлаешсыз авазлар ишетелде. Бер-берләре белән сөйләшеп алгач, кияү егете кызга карады:

– Нәрсә боекерасыз?

– Бер атнада туй күлмәге әзер булсын! - диде кыз.

– Ике сәгатътән мин әйткән адрес буенча туй күлмәге тегеп китерегез! - диде кияү. - Үлчәме, - ул кызга карады, - кырык сигез. Фасоны – дөнъяда юк фасон. Әйе, әйе, үз кәләшемә. О’кей!

Кияү егете трубкуны куйды, мәхәббәтеннән тәкатъсез калган кыз егетнең муенына барып сарылды:

– Мин – синеке. Син нәкъ мин эзләгән кеше. Бер айдан язылышабыз.

– Нигә бер айдан? - диде фырт егет һәм телефоннан кемгәдер шалтыратты, аннары кәләшенә борылып:

– Ике сәгатъ ярымнан безне загста көтәләр,

ә аңынчы туй күлмәгең килеп житеп, син аны биш тапкыр киеп салырга өлгерерсең, - диде.

Ул тагын берничә жиргә шалтыратты, күрсәтмәләр бирде. Туйны алар озакка сузмадылар, шул ук көнне кичен ясадылар. Баллар-майлар елга булып акты. Бүләккә дигән кызыл маллар кибет киштәләрен читләтеп, турыдан-туры базадан китертелде, дөньяда юк шәраблар мичкәсе-мичкәсе белән ташып утырды. Шәраб күлләрендә кызыл балыклар йөзеп йөрде, ул кызыл балыклар кара уылдык чәчеп тордылар. Ашаган саен сый артты, эчкән саен шәраб күбәйде. Бәхетле кәләш көлүеннән дә матуррак булып хрусталь савытлар чыңлады. Туйда бер генә үпкә сүз дә ишетелмәде: нәр ике як канәгать иде. Бу туйда мин дә булдым: төпсез чүмеч белән дөньяда юк шәраб чөмердем, башсыз кашык белән аш состым. Сыйлары өч кабарга житмәде, биш кабудә бетмәде. Шулай да, жәмәгать, бу мәжлескә баруыма үкенмим. Нигә дисезме, сер итеп кенә әйтәм, анда мин кияү егетенең бер танышының танышы белән таныштым. Ул танышның танышы миңа бик кирәк кеше булып чыкты.